

Nr 290.

Av herr **Röing**, *angående sådana ändringar i bestämmelserna om val av riksdagsmän, att val må stå mellan personer och icke mellan partier.*

Tid efter annan väckas förslag om förbättringar av den proportionella valmetoden. Dessa förslag grunda sig därpå, att det ändamål, som den proportionella valmetoden väsentligen avser att fylla, nämligen rättvisan, icke kunnat genom hittills tillämpad metod i tillfredsställande grad tillgodoses. Dessa förslag äro ägnade att ytterligare inveckla den redan förut allt annat än enkla metoden och måste alla stranda på den omständigheten, att en fullt rättvis proportionell valmetod icke står att finna annorledes än genom att behandla landet i dess helhet som en enda valkrets — en åtgärd, som av praktiska skäl givetvis icke kan ifrågasättas. Härtill kommer att den rättvisa metoden kan bereda, väsentligen tar sikte på förhållandet partierna emellan. För mandatens fördelning mellan de personer, som böra därtill ifrågakomma, kan metoden aldrig bereda rättvisa utan är i detta hänseende snarast ägnad att verka i motsatt riktning. Den proportionella valmetoden kan göra partierna rättvisa men icke personerna.

Om sålunda den proportionella valmetoden aldrig kommer att tillfullo uppfylla det krav på rättvisa, som skulle utgöra dess existensberättigande, så medför å andra sidan metoden en rad olägenheter av allmän politisk innebörd.

Det kan till en början ifrågasättas, huruvida rättvisan är det allt annat utslutande ändamål, som en valmetod har att motsvara. De politiska valen avse att ge ett uttryck för folkmeningen på det sätt att en representation skapas, vilken utgör en arbetsduglig företrädare för folkets mening. Representationens uppgift är i sin tur att bilda underlag för en regering med förmåga att i handling genomföra vad som bäst överensstämmer med folkets vilja.

Emellertid måste i varje fråga, all proportionell valmetod till trots, beslutet till sist fattas genom avgörande av en majoritet. Beslutet kan icke vara proportionellt. För att åter bilda en majoritet måste de samverkande partierna helt eller delvis avstå från vad de anse riktigast och majoriteten kan därför i de flesta fall vinnas endast genom kompromiss. Det ligger visserligen något tilltalande däri, att en meningsriktning icke blir allsmäktig. Men därav följer icke att det skulle vara lämpligt att låta varje särskilt beslut med nödvändighet föregås av en kompromissförhandling mellan olika meningar. Därav följer alltför lätt oklarhet och principiöshet vid ärendenas avgörande, och det proportionella

valsystemet är därför ägnat att undergräva det demokratiska representativa styrelsesättet.

Det lär icke kunna jävas, att det viktigaste medlet att bereda sundhet åt det politiska livet är att tillerkänna personligheten ett starkt inflytande. Det synes vara den allvarligaste olägenheten hos de proportionella valen att personligheten tvingas i bakgrunden till förmån för partiet. Till riksdagsman väljes icke någon person utan en rad partisammansvarna. Det är detta, som måste ändras.

Vill man erkänna, att dessa synpunkter äro de väsentliga för utvecklingen av det politiska livet i en sund riktning, blir uppgiften att finna ett valsystem, som är ägnat att lägga huvudvikten vid personlighetens framträdande i det politiska livet såsom ledare av och ansvarig för partiernas politik. Det gäller då att vid valen ställa person mot person och att bereda valmännen tillfälle att välja dem emellan. Det bör här icke ifrågasättas att återgå till det valsätt, som i vårt land gällde före det proportionella valsystemets införande. Det riktiga synes fastmera vara att med upphävande av bostadsbandet använda sådana valformer att den representant blir utsedd, som i sin valkrets har majoritet för sin person. Enmansvalkretsar — utan bostadsband — synes vara det första villkoret. Men det andra torde böra vara krav på absolut majoritet för den, som skall väljas, ett villkor, som synes kunna uppfyllas därigenom att — där det första valet icke givit någon kandidat absolut majoritet — anordna omval intill dess majoriteten av väljarna lyckas vinna enighet om en och samma person. För ett allsidigt övervägande av alla hithörande betydelsefulla frågor synes emellertid nödigt att utredning sker genom Kungl. Maj:ts försorg.

Det hemställes därför,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville anordna en utredning rörande sättet för sådan ändring i riksdagsordningens bestämmelser om val av ledamöter i riksdagens kamrar, att valet står mellan personer och icke mellan partier samt för riksdagen framlägga det förslag, som utredningen må föranleda.

Stockholm den 19 februari 1927.

Erik Röing.